ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΜΑΣ

Στὴν ἐφετινὴ Γενικὴ Συνέλευση τοῦ Συλλόγου Γονέων Ἀθηνῶν ἄναψε ἀπρόοπτα μιὰ ἐνδιαφέρουσα συζήτηση γιὰ τὰ κορίτσιά μας.

—«Τί θὰ τὰ κάμωμε»; ἔλεγαν καὶ ἐφώναζαν διάφορες μητέρες... «Πόσες δυσκολίες μᾶς δίδει σήμερα ἡ ἀνατροφή τους»!

«Καὶ ὕστερα»; ἐξακολούθησε μιὰ ποὺ φαινόταν πολύπαθη, «ρίχνονται στὴ βιοπάλη χωρὶς ν' ἀποβάλλουν τὴ γυναικεία τους εὐαισθησία. Τὸ παραμικρὸ τὶς θλίβει, τὶς στενοχωρεῖ, τὶς καταβάλλει»!

—«Βασανίζονται χρόνια καὶ χρόνια σκυμμένες ἐπάνω στὰ βιβλία γιὰ νὰ προετοιμαστοῦν ἐπαγγελματικῶς. Ὅταν δὲ πανδρεύωνται ἀφήνουν τὸ ἐπάγγελμα καὶ τότε τίποτε σχεδὸν ἀπὸ ὅ,τι ἔμαθαν δὲν τὲς χρειάζεται. Τὸ ἐναντίο μάλιστα, τὲς χρειάζονται γνώσες ποὺ δὲν ἀπέκτησαν κι' ἱκανότητες πρακτικὲς στὶς ὁποῖες δὲν ἔχουν ἀσκηθῆ. Τὲς χρειάζονται ἀκόμα πρακτικὴ σκέψη καὶ ἀδιάκοπη πρόνοια καὶ φροντίδα γιὰ τοὺς ἄλλους γιὰ νὰ προφθάσουν τὲς καθημερινὲς ἀνάγκες τους. Λύτὰ ὅλα ὅμως βρίσκονται τόσο μακριὰ ἀπὸ τὲς θεωρητικὲς σπουδὲς καὶ τὴν ἀφῃρημένη σκέψη. Κι' ἀκόμα ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ πλήρεις ζωτικὲς δυνάμεις γιὰ νὰ ἐπιτύχουν στὴ μητρική τους ἀποστολή. Ἀλλοίμονο! ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ὑγείας τους ἔχουν πιὰ ἐξοδεύσει γιὰ ἐπαγγελματικὴ προετοιμασία καὶ τὲς ἀνάλογες σπουδές»!

—«Ζήτημα οἰκονομικὸ» εἶπε μιὰ ἄλλη εὔπορος Κυρία. «Ὅποιες ἔχουν προῖκα πανδρεύονται καὶ τότε αὐτὰ τὰ ἄπειρα προβλήματα δὲν γεννιῶνται συνήθως».

—«Μὰ οὔτε ὁ γάμος δὲν ἐξασφαλίζει σήμερα τὴ γυναῖκα» εἶπε μιὰ γνωστή μου Κυρία ἐργοστασιάρχου, ποὺ λίγα χρόνια πρὶν ἦταν πλούσιος καὶ τώρα κατεστραμμένος «Μὰ οὔτε ὁ πλοῦτος τὴν κάνει εὐτυχισμένη προσέθεσε, ὅταν δὲν ἔχῃ γεμάτη τὴ ζωή της μὲ χρήσιμη ἐργασία γιὰ τοὺς ἄλλους».

Ἐδῶ ἡ συζήτηση σταμάτησε, γιατὶ ὁ καιρὸς περνοῦσε κ' ἔπρεπε νὰ διαβαστῇ ἡ λογοδοσία, νὰ γίνουν ἀρχαιρεσίες κ.τ.λ.

Στὸ γυρισμό μου σπίτι, ἄθελα ἡ σκέψη μου ἄρχισε νὰ κοσκινίζῃ ὅσα ἔζησα τὸ ἀπόγευμα αὐτό, τὶς διάφορες ἐντυπώσεις, τὶς σκέψεις, τὶς ξένες καὶ τὶς δικές μου, μὲ τὴν ὑποσυνείδητη ἐπιθυμία νὰ κρατήσῃ ὁ νοῦς μου ὅ,τι ἀξίζει καὶ νὰ σβύσῃ γιὰ πάντα τὰ ἀσήμαντα καὶ τὰ περιττά. Τὸ ξεκαθάρισμα αὐτὸ γίνεται σὲ μένα καὶ πιστεύω καὶ σ' ἄλλους σχεδὸν αὐτόματα, κι' ἄλλοτε διαρκεῖ λίγα λεπτὰ μονάχα, κι' ἄλλοτε πάλι μέρες, μῆνες καὶ χρόνια καμμιὰ φορά. Μὰ τὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὲς ἀκούσιες αὐτὲς σκέψεις μου ποὺ παρακολουθῶ σὰν θεατής, δὲν λησμονεῖται, μετὰ καὶ σὰ μιὰ ζωντανὴ δύναμη, κανονίζει ἀργότερα τὴν πορεία μου στὴ ζωή.

Τὸ βράδυ λοιπὸν ἐκεῖνο γυρίζοντας σπίτι δυὸ κυρίως κατασταστάσεις ζωντάνεψαν μέσα μου. Μιὰ εἰκόνα ζωηρή, τὰ ἀνήσυχα πρόσωπα τῶν μητέρων γεμᾶτα πόνο γιὰ τὶς δυσκολίες τῶν κοριτσιῶν των — καὶ μιὰ ἄλλη συγκεχυμένη ποὺ ἀντιπροσώπευε μιὰ ἀφηρημένη λέξη: ἡ πρόοδος.

—«Αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἡ πρόοδος» εἶχε πεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς μητέρες κατὰ τὴ συζήτηση αὐτὴ ἀναστηλώνοντας ψηλὰ τὸ κορμί της, σὰ νὰ ἤθελε νὰ σταματήσῃ μ' αὐτὰ τὰ λόγια τὰ παράπονα τῶν ἄλλων μητέρων. «Ἡ πρόοδος». Ὁ στόχος πέτυχε. Ὅλες σώπασαν μονομιᾶς ὡσὰν νὰ εἶχε αὐτὴ ἡ λέξη μιὰ δύναμη ὑπεράνθρωπη.

Ἔσκυψαν λοιπὸν οἱ μάννες τὸ κεφάλι σὰ νὰ ὑποτάχθηκαν στὴ μοῖρα τους. Ἀφοῦ ἡ πρόοδος τὸ ἀπαιτοῦσε! Ἔπρεπε νὰ ὑπομείνουν ἀγόγγυστα τὰ βάσανα αὐτὰ τῶν κοριτσιῶν τους!

Ὥστε ἡ πρόοδος, σκέφθηκα, γέννησε αὐτὲς τὶς μεγάλες

δυσκολίες στὴ ζωὴ τῶν κοριτσιῶν γιὰ τὶς ὁποῖες ἄρχισαν ν' ἀνησυχοῦν οἱ μητέρες.

Μ' αὐτὴ τὴ σκέψη ἀποκοιμήθηκα βαθειά, γιατὶ ἤμουν ὑπερβολικὰ κουρασμένη καὶ γιατὶ ἔπαυσα ἀπὸ πολὺν καιρὸ νὰ πιστεύω πὼς τὸ ἄτομο ἔχει τὴ δύναμι ν' ἀλλάζῃ σὲ μιὰ στιγμὴ τὰ πράγματα καὶ ν' ἀνυπομονῶ.

Τὸ πρωῒ καθὼς ξύπνησα κι' ἄρχισα τὶς καθημερινές μου ἀσχολίες, μοῦ ἦλθαν στὸ νοῦ τὰ λόγια τοῦ Ἀριστοτέλη: «Ἐν ὅσαις πολιτεῖες φαύλως ἔχει τὰ περὶ τὰς γυναῖκας, τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως εἶναι δεῖ νομίζειν ἀνομοθέτητον». Συγχρόνως εἶδα τὰ ἐκφραστικὰ κι' ἀνήσυχα μάτια τῶν μητέρων ποὺ γεμᾶτες ἀγωνία παραπονοῦνταν γιὰ τὴ σημερινὴ ζωὴ τῶν κοριτσιῶν των.

Ἡ εἰκόνα αὐτὴ ποτισμένη μὲ τὴ φυσικὴ ἀνησυχία γιὰ τὴν τύχη τῆς δικῆς μου κόρης, ὅταν μεγαλώσῃ, μοῦ δυνάμωσε τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ζήτημα τῶν κοριτσιῶν, ὅπως παρουσιάζεται σήμερα.

«Ἡ πρόοδος» σκεπτόμουν κάμνει τὰ κορίτσα μας νὰ βασανίζωνται. Μὰ τότε δὲ μπορεῖ νὰ λέγεται πρόοδος, γιατὶ ἕνας πολιτισμὸς προοδεύει, ὅταν οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ζοῦν πιὸ εὐτυχισμένοι καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ γεννιοῦνται ἔρχονται πιὸ γερά, πιὸ προικισμένα στὸ κόσμο καὶ βρίσκουν καλλίτερες καὶ περισσότερες φροντίδες γιὰ τὴν ἁρμονικὴ ἀνάπτυξή τους

Ἂν τὰ κορίτσια βασανίζωνται στὰ μικρά τους νειᾶτα, ἂν ὅταν σχηματίζουν τὴν οἰκογένεια, ἔχουν μειωμένη τὴ ζωτικότητά τους καὶ εἶναι ἀπροπαράσκευες γιὰ ν' ἀναλάβουν τὴν ὀργάνωση τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, τότε δὲν πρέπει νὰ γίνεται στὴν ἐποχή μας λόγος γιὰ πραγματικὴ πρόοδο. Ὅπου οἱ γυναῖκες ζοῦν βασανισμένες, ἡ μέλλουσα γενεὰ θὰ ἔλθῃ κατώτερη ποιοτικῶς, μὲ ἐλαττωμένη ζωτικότητα καὶ οἱ σύγχρονοι δὲν θὰ εὐτυχήσουν, ὅσο κι' ἂν οἱ ἀνέσεις καὶ τὰ ὑλικὰ μέσα ἔχουν προοδεύσει.

Ἂν συγκρίνωμε τὴ ζωὴ τῶν σημερινῶν μας κοριτσιῶν μὲ τὴ ζωὴ ἐκείνων ποὺ ἔζησαν πενῆντα χρόνια πρίν,

ἀσφαλῶς ὄχι πρόοδο δὲ θὰ βροῦμε, ἀλλὰ βεβαία ὀπισθοδρόμηση!

Ἡ ἀνατροφὴ τῶν κοριτσιῶν τότε ἦταν τόσο εὔκολη καὶ ρυθμισμένη! Ἡ κυριώτερη ἀποστολὴ ἐθεωρεῖτο τότε γι' αὐτὰ ἡ ἀποκατάσταση. Τὰ λίγα γράμματα ποὺ μάθαινε δὲν δίδαν κόπο οὔτε σ' αὐτὴ οὔτε στοὺς δικούς της. Τὴν οἰκοκυρική της μόρφωση τὴν ἀποκτοῦσε ἄκοπα καὶ τέλεια κοντὰ στὴ μητέρα της. Τὴν βοηθοῦσε στὸ οἰκοκυριὸ καὶ στὴν ἀνατροφὴ τῶν μικροτέρων της ἀδελφιῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἦταν πάντα γεμᾶτο τὸ σπίτι.

Ζοῦν ἀκόμα ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς γυναῖκες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τί ἀξιοθαύμαστοι τύποι! Νοιώθουν ὅλα τὰ σημερινὰ προβλήματα κ' ἐμβαθύνουν σ' αὐτά. Ἔχουν πλατειὰ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, ἂν κ' εἶχαν ὡς παιδιὰ μικρὴ σχολικὴ μόρφωση, συχνὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μονάχα. Ὅταν ζοῦσαν σὲ κύκλο μορφωμένο, ἄκουαν προσεχτικὰ τὶς συζητήσεις τῶν ἄλλων καὶ διαβάζοντας λίγα βιβλία, ἀλλὰ μὲ προσοχή, πλούτιζαν τὶς γνώσεις τους ἄκοπα, φυσικά, χωρὶς νὰ ξοδεύουν περίσσια ζωτικότητα.

Ξεύραν ράψιμο χωρὶς ποτὲ νὰ τὸ ἔχουν διδαχθῆ ἰδιαιτέρως. Ἄρχιζαν ἀπὸ τὰ φορέματα τῆς κούκλας. Συνέχιζαν μὲ τὰ φουστάνια τῶν μικρῶν τους ἀδελφῶν. Ὕστερα ἑτοίμαζαν τὴν προῖκά τους κι' ἀποκτοῦσαν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἐπιδεξιότητα στὸ ράψιμο κ' ὑπομονὴ μεγάλη γιὰ κάθε τὶ στὴ ζωή.

Ξέραν νὰ μαγειρεύουν θαυμάσια καὶ μ' εὐχαρίστηση καταγίνονταν σ' αὐτό, γιατὶ γνώριζαν τὴ μεγάλη σημασία τῆς ὑγιεινῆς καὶ νόστιμης τροφῆς.

Νοσηλεύαν μὲ ὑπομονὴ κι' ἐπιτηδειότητα, χωρὶς νὰ ἔχουν ποτὲ ἀκούσει μαθήματα νοσηλείας.

Κυρίως δὲ ἔχουν συνηθίσει ν' ἀφοσιώνονται καὶ νὰ θυσιάζωνται γιὰ τοὺς ἄλλους. Μοιράζουν τὴν ἀγάπην στοὺς δικούς των, χωρὶς νὰ περιμένουν καμμιὰ ἀνταμοιβή. Ὑπομονητικές, ἥρεμες, ἀνακουφίζουν ὅσους τοὺς πλησιάζουν καὶ δίδουν νέες δυνάμεις στοὺς κουρασμένους.

Οἱ γυναῖκες αὐτές, οἱ ἀθόρυβες, ποὺ φαίνονται στὸν ἐπι-

πόλαιο παρατηρὴ σὰ νὰ μὴν ἔχουν ἐγώ, χωρὶς θέληση, ἔχουν μιὰ πολὺ δυνατὴ ποσοσωπικότητα. Κατορθώνουν μὲ πολὺ μικρὰ ὑλικὰ μέσα νὰ σπουδάζουν παιδιά, νὰ πανδρεύουν κόρες καὶ τὸ σπουδαιότερο νὰ ἐπιβάλλωνται σ᾽ ὅλους μέσα στὸ σπίτι.

Ἀσκοῦν δὲ τόσο μεγάλη ἐπίδραση ἐπάνω στὰ παιδιά τους, ὥστε αὐτὰ μεγάλα πιά, ἐνήλικα καὶ πανδρεμένα ἀκόμα, ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπηρεάζονται βαθειὰ ἀπὸ τὴ μητρικὴ σκέψη. Κι᾽ ἀκόμα μακρυὰ ἀπὸ τὴ μητέρα ἐξακολουθοῦν ἀσυναίσθητα νὰ ἐνεργοῦν σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τῆς μητέρας τους. Ἰδίως στὴν ψυχὴ τῶν ἀγοριῶν καὶ γενικὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς οἰκογενείας των, ἀφήνουν ἴχνη ἄσβεστα. Σὰν τὶς βλέπω μοῦ θυμίζουν τοὺς σιωπηλοὺς γερόλυκους, τοὺς παλιοὺς καπετάνιους τῆς θάλασσας, ποὺ χωρὶς σπουδὲς κ᾽ ἰδιαίτερες τεχνικὲς γνώσεις, νικοῦν πάντα τοὺς θυμοὺς τῆς θάλασσας μὲ τὴ μεγάλη τους πεῖρα, καρτερία καὶ γενναιότητα!

Ἡ ψυχή τους εἶνε πλούσια καὶ μπορεῖ κι᾽ ἀγκαλιάζει κάθε τὶ ποὺ ἔχει σχέση μὲ τοὺς δικούς τους. Φυσικὰ πλαταίνει τὸ ἐγώ τους, νοιώθουν τὰ ἐνδιαφέροντα, τὰ συναισθήματα τῶν ἄλλων, ζοῦν συγχρόνως ἄπειρες ζωές. Περιμένουν τὸ τέλος τους χωρὶς ἀνησυχία, σὰν κάτι τὶ φυσικό, σὰν ξεκούρασμα, γιατὶ νοιώθουν βαθειὰ πὼς ἔχουν ἐκπληρώσει τὸν προορισμό τους.

Μιὰ γνωστή μου ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τύπους τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, γερὴ μ᾽ ὅλα της τὰ ὀγδόντα χρόνια συνήθιζε νὰ λέγῃ «ἑτοιμάζομαι» ὅταν καθισμένη κατὰ τὸ δειλινὸ στὴ πόρτα της γιὰ νὰ ξεκουραστῇ, τὴν ρωτοῦσαν οἱ διαβατικοὶ γνωστοί της «πῶς εἶσαι;»

Ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα της, πέθανε μὲ μεγάλη ἠρεμία περιτρυγυρισμένη ἀπὸ κόρες, ἐγγόνια καὶ δισέγγονα.

Ψάχνοντας κάποτε νὰ βρῶ τὴν πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀντλοῦσαν τὴ δύναμή τους οἱ γυναῖκες αὐτὲς συνήντησα τὴ μεγάλη τους πίστη πρὸς τὸ θεό. Μιὰ πίστη ἁπλῆ, φυσική, ὅμοια μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν μικρῶν παιδιῶν στὴ μητέρα τους, ποὺ περιμένουν ἀπὸ αὐτὴν κάθε καλὸ καὶ δέχονται ὅμοια ἀπὸ τὰ χέρια της κάθε τιμωρία. Ἡ πίστη αὐτὴ τὶς

στηρίζει καὶ τὶς δίδει θάρρος στὶς πιὸ κρίσιμες στιγμὲς τῆς ζωῆς τους. Χωρὶς ἀνυπομονησία ἐργάζονται ἀδιάκοπα γιὰ μιὰ καλλίτερη αὔριο, γιατὶ νοιώθουν πὼς ἔχουν τὸ θεὸ βοηθό. Σ' αὐτὲς στηρίζεται κυρίως ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ κοινωνία. Αὐτὲς βάζουν τὴ σφραγῖδα τῆς δυνατῆς τους προσωπικότητος σ' ὅλα, σὲ ἄτομα καὶ κοινωνία. Αὐτὲς οἱ ἀφανεῖς, οἱ ἀποτραβηγμένες γυναῖκες.

Ἂν τώρα λάβωμε ὡς κριτήριο τῆς ἐπιτυχίας ἑνὸς ἀνθρώπου τὸ πόσο συνέτεινε γιὰ νὰ στηρίξῃ τὴν ἐποχή του καὶ νὰ καλλιτερεύσῃ τὴ νέα γενεά, θὰ ὁμολογήσωμε ὅτι οἱ γυναῖκες αὐτὲς πέτυχαν στὴ ζωὴ κ' ἐξεπλήρωσαν τὸν προορισμό τους ὡς γυναῖκες, μητέρες, πολίτιδες. Κι' ἀκόμα θὰ συμπεράνωμε, πὼς ἔζησαν εὐτυχισμένες, γιατὶ αἰσθάνθηκαν τὴ βαθειὰ εὐτυχία ποὺ νοιώθει μονάχα ὅποιος ζῆ γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅποιος πλαταίνει τὴ ψυχή του κι' ἀγκαλιάζει τοὺς ἄλλους δίνοντας καὶ παίρνοντας ἀπὸ αὐτὴ τὴν ψυχικὴ συνένωση ἀνώτερη δύναμη.

Τί πρέπει λοιπὸν νὰ γίνῃ ἀρού, καθὼς ὁμολογοῦν ὅλοι οἱ βαθειοὶ παρατηρηταί, ἡ γυναῖκα προσφέρει σήμερα πολὺ λίγώτερα στὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ ἀπὸ πρίν; Πῶς νὰ διορθωθῇ μιὰ κατάσταση ποὺ κάθε μέρα χειροτερεύει καὶ ἡ ὁποία κάμνει δυστυχέστερα τὰ ἄτομα — καὶ πρῶτα πρῶτα τὶς ἴδιες τὶς γυναῖκες — τὸ σύνολο καὶ προετοιμάζει μιὰ καχεκτικὴ καὶ κατώτερη στὸν πολιτισμὸ γενεά;

— «Ἂς γυρίσουν οἱ γυναῖκες στὸ σπίτι» εἶναι ἡ πρόχειρη ἀπάντηση τῶν πολλῶν. «Ἂς καταγίνωνται πάλι μὲ τὴν κουζίνα καὶ τὸ οἰκοκυριὸ καὶ ὅλα θὰ διορθωθοῦν».

Νὰ γυρίσουν πίσω, στὴ παλιὰ ἀγωγὴ τῶν κοριτσιῶν, στοὺς παλιοὺς γυναικείους τύπους! Αὐτὸ πολλὲς μητέρες θὰ τὸ ἤθελαν κι' ἀρκετὰ νέα κορίτσια. Αὐτὸ ὅμως γιὰ ὅλες εἶνε ἀδύνατο καὶ θὰ ἦτο καὶ βλαβερό.

Ἡ ἀνθρωπότης, εἶνε ἀλήθεια, κατὰ τὴν πρόοδό της ἀκολουθεῖ πορεία κυκλικὴ καὶ ἑπομένως συναντᾷ παρόμοια προβλήματα πρὸς λύση, κατὰ τὶς διάφορες ἐποχὲς οὐδέποτε ὅμως ἀκριβῶς ὅμοια μὲ τὰ προβλήματα τῶν ἄλλων ἐποχῶν. Τὴ λύση δὲ ποὺ ἐδόθη ἄλλοτε, δὲ μποροῦμε νὰ τὴν ἀκο-

λουθήσωμε κατὰ γράμμα σήμερα, χωρὶς νὰ φέρωμε δυστυχία στὸ ἄτομο καὶ στὴν κοινωνία. Ἀλλὰ καὶ ἂν μερικὰ ἄτομα τὸ ἀποφάσιζαν καὶ ἤθελαν νὰ τὸ ἐπιβάλουν στὰ ἄλλα, ὁσονδήποτε ἰσχυρὰ καὶ ἂν ἦσαν θ' ἀπετύγχαναν μὲ τὸν καιρό.

Τὸ ἄτομο, ὅσο δυνατὸ κι' ἂν εἶναι, δὲ μπορεῖ νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ καταβάλῃ τὴν οἰκονομικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀτόμου εἶνε πολὺ σύντομη γιὰ νὰ μεταβάλῃ τ' ἀποτελέσματα τῆς ζωῆς τοῦ εἴδους.

Οἱ μεταβολές, οἱ κανονικές, ἠθικές, οἰκονομικὲς εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς συμβιώσεως τῆς μακροχρονίου τῶν πολλῶν καὶ ὄχι τοῦ ἑνός. Τὸ δυνατὸ ἄτομο ἐνσαρκώνει τὶς ἀσχημάτιστες ἀκόμα ἰδέες τῆς ἐποχῆς του, συλλαμβάνει ὡς ἰδανικὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ζωῆς τῶν πολλῶν καὶ μπορεῖ νὰ τὰ διαδόσῃ καὶ νὰ τὰ ἐπιβάλῃ. Ἀλλὰ δὲ δημιουργεῖ αὐτὸ μόνο του ἕνα πολιτισμό. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ μορφώνεται ἀπὸ τὸ πολύ, τὸ ἀπρόσωπο πλῆθος. Αὐτὸ ζῇ. Ἐνεργεῖ καὶ προσαρμόζεται χωρὶς ν' ἀκολουθῇ συνειδητὰ ὡρισμένο θεωρητικὸ σύστημα. Προσαρμόζεται ἀσυναίσθητα στοὺς νέους ὅρους τῆς ζωῆς καὶ λύει τὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζονται.

Τὸ ἄτομο ὅμως ἐνῷ δὲ μπορεῖ νὰ σταματήσῃ τὶς μεταβολὲς ποὺ παρουσιάζονται ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συμβιώσεως τῶν πολλῶν, μπορεῖ πολὺ νὰ βοηθήσῃ στὶς λύσεις τῶν προβλημάτων ποὺ παρουσιάζονται ὥστε οἱ βλάβες νὰ εἶνε λιγώτερες διὰ τὸ ἄτομο καὶ τὸ σύνολον.

Πρῶτα λοιπὸν πρέπει νὰ μᾶς γίνῃ συνειδητὸ ὅτι ἡ σημερινὴ γυναῖκα ὄχι μόνο δὲ εἶνε ἀνώτερη ἀπὸ τὴ γυναῖκα ποὺ ἔζησε πρὸ ἑκατὸ χρόνων, ἀλλὰ εἶνε καὶ κατώτερη, γιατὶ συντείνει λιγώτερο στὴ διατήρησι τῶν ἀξιῶν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ στὴν καλλιτέρευσι τῆς ἐρχόμενης γενεᾶς. Ἡ γυναῖκα, ὡς μητέρα καὶ ὡς πολῖτις ἀποδίδει λιγώτερα σήμερα ἀπὸ ἄλλοτε.

ΟΥΜΒΕΡΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥ

Ο ΤΥΦΛΟΣ ΒΙΟΛΙΣΤΗΣ

Δεύτερο ὅτι ὁ σημερινὸς τρόπος τὶς δραστηριότητος τῆς γυναίκας καὶ τῆς ὅλης της ζωῆς, δὲν ἔκαμε εὐτυχέστερη οὔτε αὐτήν, οὔτε τὴν οἰκογένειά της οὔτε τὴν κοινωνία.

Καὶ τρίτον ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γυρίσωμε πίσω ὅσον καὶ ἂν τὸ θέλωμε. Ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸ ἦταν δυνατὸ δὲ θὰ μᾶς ὠφελοῦσε καθόλου.

Διαφορετικοὶ ὅροι τῆς ζωῆς ἀπαιτοῦν διαφορετικὴ προσαρμογὴ τοῦ ἀτόμου καὶ διαφορετικὸ τρόπο ἐνεργείας.

Ἡ οἰκογένεια σήμερα ἰδίως στὰς πόλεις διαφέρει ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ περασμένου αἰῶνος. Πολλὰ ἄλλαξαν.

Λιγόστεψε ὁ ἀριθμὸς τῶν προσώπων ποὺ τὴν ἀποτελοῦν. Τὸ ἀντρόγυνο καὶ ἕνα ἢ δύο παιδιά, αὐτὸ εἶνε ὅλο.

Ἔπαυσε νὰ εἶναι τὸ ἐργαστήρι ποὺ ἦταν ἄλλοτε. Τὰ ὑφάσματα τώρα ἀγοράζονται ἕτοιμα, οἱ κάλτσες ὅμοια. Τὸ ψωμὶ καὶ ὅλα τὰ τρόφιμα ἀγοράζονται. Τώρα δὲ τελευταῖα τὰ ἐνδύματα ὅλων ράπτονται συνήθως ἔξω καὶ τὰ γλυκὰ ἔρχονται ἕτοιμα.

Τὸ σπίτι τὸ γεμᾶτο φωνὲς καὶ παιδικὰ τρεχάματα, τὸ σπίτι ποὺ ἔδιδε ἄλλοτε χρήσιμη δουλειὰ σὲ πολλὰ γυναικεῖα μέλη τῆς οἰκογενείας, ἐρήμωσε. Συχνὰ ὁ μόνος κάτοικός του, ὁ τακτικός, εἶνε ἡ ὑπηρέτρια.

Ὁ πατέρας ἔχασε τὸ κῦρος του. Ἔπαυσε νὰ εἶνε ὁ πραγματικὸς ἀρχηγὸς τῆς οἰκογένειας. Ἡ ἐπαγγελματικὴ δουλειὰ τοῦ ἀφαιρεῖ τὶς περισσότερες ζωτικές του δυνάμεις. Κατάκοπος τὸ βράδυ ποῦ νὰ εὕρῃ ψυχικὸ σθένος γιὰ νὰ κατευθύνῃ τὴ ζωὴ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

Τὶς ἀλλαγὲς αὐτὲς τὶς ἔφερε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου τῆς παραγωγῆς, ἡ μεγάλη βιομηχανία, ἡ ὁποία ἀφῆρεσε ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἀπὸ τὴ γυναῖκα τὴν παραγωγική της ἐργασία καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ χαλάρωση τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως, ἡ ὁποία σήμερα παραμελεῖ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀτόμου, γιατὶ ἀτόνισε ἡ πίστη στὶς ἀνώτερες ἠθικὲς ἀξίες.

Γι' αὐτὸ ἡ οἰκογένεια ἔπαυσε σήμερα νὰ ἔχῃ τὴν παιδαγωγικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἀξίαν ποὺ εἶχε ἄλλοτε.

— «Ἂς καταργηθῇ λοιπὸν ἡ οἰκογένεια» φωνάζουν οἱ ἄκροι ἀριστεροί. «Ἂς ἀναλάβῃ ἡ κοινωνία τὰ παιδιά. Θὰ τὰ ἀναθρέψει καλλίτερα καὶ οἱ γονεῖς θὰ καταγίνονται ἀνενόχλητοι στὴν ἐργασία τους».

Πρὸ τριάντα χρόνων πολλοὶ πίστεψαν πὼς πρέπει ἡ οἰκογένεια νὰ καταργηθῇ γιὰ τὸ καλὸ τῆς παλιᾶς καὶ τῆς νέας γενεᾶς. Κ' ἔγιναν πολλὲς προσπάθειες σ' ἄλλες χῶρες ἀπὸ γιατρούς, παιδαγωγούς, κοινωνιολόγους, πολιτικούς.

Αὐτοὶ ὅλοι εἶχαν ὡς ἰδανικὸ ν' ἀντικαταστήσουν τὴν οἰκογένεια μὲ τὴν ὁλότητα, μὲ τὸ κράτος. Ἵδρυσαν βρεφοκομεῖα τέλεια, ὀρφανοτροφεῖα, ἐσωτερικὰ σχολεῖα, ἄσυλα παιδιῶν, βρεφῶν κ.τ.λ. καὶ περίμεναν καλλιτέρευση σωματικὴ καὶ ψυχικὴ τῶν τροφίμων των.

Τὸ πείραμα αὐτὸ τῆς καταργήσεως τῆς οἰκογενείας ἔχει τώρα φέρει καρπούς, τὰ παιδία ἐκεῖνα μεγάλωσαν καὶ μποροῦμε νὰ τὰ κρίνωμε.

Στὸ διεθνὲς συνέδριο ποὺ ἔγινε στὸ Παρίσι κατὰ τὸ 1928 γιὰ τὴν προστασία τοῦ παιδιοῦ, ἀναγνωρίσθηκε διεθνῶς, μιὰ φορὰ ἀκόμα, πὼς τὸ μητρικὸ γάλα εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὸ παιδί. Οἱ βιολόγοι ὑποστήριξαν συγχρόνως καὶ ἀπέδειξαν πὼς τὰ συστατικὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος ἀντιστοιχοῦν μὲ τὰ συστατικὰ τοῦ σώματος τοῦ νεογνοῦ. Ἐπομένως ὁ σωματικὸς δεσμὸς μεταξὺ μητέρας καὶ παιδιοῦ δὲν παύει ἅμα γεννηθῇ ἀλλὰ ἅμα ἀπογαλακτισθῇ. Κανένα τεχνικὸ γάλα ὁσονδήποτε κι' ἂν εἶνε ἀποστειρωμένο δὲν ἀναπληρώνει τὸ μητρικὸ γάλα. Τὰ παιδιὰ ποὺ τὸ στερήθηκαν δύσκολα ἀναπτύσσονται καὶ παρουσιάζουν καὶ ὡς ἐνήλικοι συνήθως μειωμένη ζωτικότητα.

Στὸ παιδιατρικὸ συνέδριο τοῦ ἑπομένου ἔτους 1929 στὴν Ὁλλανδία ὅλοι οἱ γιατροὶ συνεφώνησαν πὼς ἡ μάννα εἶνε ὄχι μονάχα γιὰ τὸ θήλασμα τοῦ βρέφους ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν περιποίησή του. «Τίποτε δὲν ἀναπληρώνει τὸ γάλα καὶ τὴν καρδιὰ τῆς μάννας». Ἡ μάννα δὲ θηλάζει μονάχα τὸ μωρὸ ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγαπᾷ τόσο, ποὺ εὑρίσκει δύναμη γιὰ τὶς ἀτέ-

λειωτες καὶ κοπιαστικὲς φροντίδες καὶ ἀγρύπνιες ποὺ χρειάζεται. Στὰ ἄσυλα τῶν βρεφῶν, ὅσο κι' ἂν ἐργάζωνται ἐπιστημονικά, ὅσο κι' ἂν εἶνε καλὰ ὠργανωμένα, ὅσο κι' ἂν ἔχουν καλὲς παιδοκόμες, ἡ θνησιμότης τῶν βρεφῶν εἶνε μεγαλείτερη ἀπὸ τὴ θνησιμότητα ἐκείνων ποὺ ζοῦν στὴν οἰκογένειά τους κ' ἔχουν τὴν περιποίηση τῆς μητέρας των. Τὰ βρέφη πεθαίνουν ἀπὸ μολυσματικὲς ἀρρώστιες κ' ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τῆς μητρικῆς ἀγάπης. Οἱ παιδοκόμες τὰ φροντίζουν γιατὶ αἰσθάνονται τὸ καθῆκον των, ἀλλὰ εἶνε ἀδύνατο νὰ ἔχουν γιὰ τὰ πολλὰ ξένα βρέφη τὴν ἀφοσίωση καὶ τὴν αὐταπάρνηση κάθε μητέρας γιὰ τὸ δικό της παιδί. Καὶ τὰ βρέφη γιὰ νὰ μεγαλώσουν ἔχουν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς ἀπόλυτης, τῆς βαθειᾶς μητρικῆς ἀγάπης.

Οἱ περισσότεροι παιδαγωγοὶ τοῦ κόσμου συμφωνοῦν μὲ τοὺς γιατρούς. Ἡ ζωὴ τῶν οἰκοτροφείων εἶνε συνήθως ἀφύσικη καὶ ἑπομένως δὲν παρέχει ὅλους τοὺς ὅρους ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ ἑτοιμαστῇ τὸ παιδὶ γιὰ τὴ ζωή. Τὰ παιδιὰ ἀναπτύσσονται εὐκολώτερα, φυσικώτερα καὶ ἀντιμετωπίζουν πρὸς λύσιν περισσότερα προβλήματα ζωῆς στὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, ἔστω κι' ἂν δὲν εὑρίσκεται στὸ ὕψος τοῦ οἰκοτροφείου.

Καὶ οἱ κοινωνιολόγοι τονίζουν τὴν μεγάλη σημασία τῆς οἰκογένειας ὡς στοιχείου ἐκπολιτιστικοῦ. Ὁ κοινωνιολόγος Ellwood στὸ βιβλίο του «Κοινωνιολογία καὶ νεώτερα κοινωνικὰ προβλήματα» γράφει τὰ ἑξῆς βαθυστόχαστα λόγια: «Ὁ πολιτισμὸς στὴν πλατειά του ἔννοια δὲ μπορεῖ νὰ διδαχτῇ, πρέπει νὰ τὸν ζήσῃ κανείς. Τὸ παιδὶ φθάνει στὸ ἠθικὸ ὕψος τοῦ πατέρα του, ὄχι γιατὶ μαθαίνει στὸ σχολεῖο τὰ ἴδια πράγματα ποὺ ἄκουσε ὁ πατέρας του, ἀλλὰ γιατὶ ζῇ μαζί του καὶ λαμβάνει ὅλες τὶς ἰδιότητες τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ συναισθηματικοῦ του βίου. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ παιδικὴ ψυχὴ βλαστάνει ἀπὸ τὴ γέρικη ψυχὴ τοῦ πατέρα».

Καὶ ἡ γνωστὴ συγγραφεὺς Gina Lombroso λέγει: «Ἡ οἰκογένεια εἶνε μιὰ ἁλυσίδα διὰ μέσου τοῦ χρόνου καὶ χώρου, ἡ ὁποία ὑποχρεώνει τοὺς ἐνηλίκους νὰ δώσουν στὸ ἕνα μέρος ὅ,τι ἔλαβαν ἀπὸ τὸ ἄλλο».

Ἡ οἰκογένεια λοιπὸν συντελεῖ σὲ ὑγιέστερη καὶ ἠθικώτερη ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὰ ἄσυλα καὶ οἰκοτροφεῖα. Ἡ ἐλεύθερη ἕνωση ποὺ ἀποξενώνει τὰ παιδιὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τὰ ἀφήνει στὴν τύχη τους ἢ τὰ ἀναγκάζει νὰ ζήσουν σὲ ἄσυλα καὶ ν' ἀναπτυχθοῦν κατώτερα σωματικὰ καὶ ἠθικά, εἶνε καταστρεπτικὴ ὄχι μονάχα γιὰ τὴ νέα γενεὰ ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς γονεῖς, τὴν παλιὰ γενεά.

Ἡ ἐλεύθερη ἕνωση εἶνε βλαβερὴ καὶ γιὰ τοὺς ἐνηλίκους, διὰ τοὺς ἄνδρες καὶ τὶς γυναῖκες ὁμοίως. Τὸ ἄτομο βρίσκεται ἀποξενωμένο μόλις περάσῃ τὴν ὥριμη ἡλικία, τότε ποὺ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ συναισθηματικὴ ἀτμόσφαιρα κι' ἀπὸ προσεχτικὲς περιποιήσεις. Καμμιὰ γυναῖκα σήμερα ὅσο κι' ἂν πέτυχε ἐπαγγελματικά, δὲ μπορεῖ νὰ συνηθίσῃ στὴν ἀφιλόξενη καὶ κρύα ἀτμόσφαιρα τῆς μοναχικῆς της κάμαρας, ὅταν τὸ βράδυ ἐπιστρέφῃ κατάκοπη κ' εὑρίσκεται μόνη. Κι' ὅλες θλίβονται κατάβαθα, ὅταν τοὺς λείπῃ ἡ ζεστασιὰ τῆς οἰκογενειακῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης. Ὅμοια καὶ τὰ γεροντοπαλλήκαρα ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν ἔλλειψη προσώπων ποὺ πραγματικὰ νὰ ἐνδιαφέρωνται γι' αὐτὰ καὶ συνήθως ζοῦν ὀλιγώτερο ἀπὸ τοὺς παντρεμένους. Ἂν δὲ οἱ περισσότεροι ἄνδρες εἶνε δυνατὸν ν' ἀρκεσθοῦν σὲ μιὰ ἐντατικὴ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόληση καὶ νὰ εὕρουν ἐκεῖ ἀνακούφιση καὶ ψυχικὴ ἠρεμία, οἱ ἄπειρες γυναῖκες, στὶς ὁποῖες τὸ μητρικὸ ἔνστικτο χρωματίζει τὴν ὅλη τους ψυχοσύνθεση, μονάχα στὴν ἵδρυση οἰκογενείας καὶ στὴν περιποίηση δικῶν των παιδιῶν εὑρίσκουν τὴ βαθειά τους εὐτυχία.

Ἡ κατάργηση τῆς μονογαμικῆς οἰκογενείας καὶ ἡ ἀντικατάστασή της ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη ἕνωση δὲν θὰ ἦταν πρόοδος ἀλλὰ ὀπισθοχώρησις τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀφοῦ ἐμελέτησε τοὺς τρόπους τῶν σχέσεων τῶν φύλων εἰς τοὺς διαφόρους λαοὺς καὶ τὰς διαφόρους ἐποχάς. Ὁ H. Spencer βρίσκει πὼς «Ἡ μονογαμικὴ οἰκογένεια εὑρίσκεται στὴν ἀνωτάτη βαθμῖδα τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως. Ἡ στερεότης τῶν δεσμῶν ποὺ ἑνώνουν τὰ μέλη εἶνε τρανὴ ἀπόδειξη. Στὴν πολυανδρία μονάχα ἡ μητρικὴ σχέση εἶναι καθωρισμένη. Οἱ δεσμοὶ ποὺ ἑνώνουν τὰ ἀδέλφια ἀναμεταξύ τους εἶναι χαλαροί.

Στὴν πολυγυνία οἱ σχέσεις μὲ τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα εἶνε πιὸ ὡρισμένες, ἀλλ' ἐνῷ μερικὰ παιδιὰ ἑνώνονται μεταξύ τους μὲ μιὰ τέλεια συγγένεια, ἄλλα πάλι συνδέονται μονάχα μὲ τὸν πατέρα. Ἡ ἕνωση τῶν μελῶν τῆς μονογαμικῆς οἰκογενείας εἶνε πολὺ στενή».

Οἱ σφιχτοὶ καὶ ἁρμονικοὶ δεσμοὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας συντείνουν πολὺ στὴ διατήρηση τῆς τάξεως στὴν κοινωνία. Ἡ μονογαμία συντείνει ἐπίσης πολὺ στὴν ἐλάττωση τῆς παιδικῆς θνησιμότητος, ἀναπτύσσει δὲ καὶ στοὺς ἐνηλίκους τὸν ἀλτρουϊσμὸ σὲ μεγάλο βαθμό. Μαθαίνουν νὰ λησμονοῦν τὸ ἄτομό τους γιὰ τὸ χατῆρι τῶν παιδιῶν.

Ὁ ἐλεύθερος γάμος θὰ ἑτοίμαζε πολίτας ἀσυνήθιστους νὰ ἔχουν ὑποχρεώσεις, ἀνθρώπους ἐγωϊστὰς καὶ ἀτομικιστάς.

Ἄλλωστε καὶ στὴ Σοβιετικὴ Ρωσσία ἔγινε φανερὴ ἡ χρησιμότης τῆς οἰκογενείας τῆς μονογαμικῆς. Στὸ φετινὸ συνέδριο τῆς Μόσχας πολλὲς γυναικεῖες ὀργανώσεις ἐζήτησαν αὐστηροτέρους νόμους γιὰ τὸν οἰκογενειακὸ δεσμό, μεγαλειτέρας δυσκολίας πρὸς παροχὴν διαζυγίων καὶ αὐστηρὲς ποινὲς γιὰ ὅσους ἐγκαταλείπουν οἰκογένεια καὶ παιδιά. Ἡ κοινωνία καὶ τὸ κράτος ἐδείχθηκαν ἀνεπαρκεῖς γιὰ τὴν περίθαλψη καὶ ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν.

Ὥστε ἡ οἰκογένεια ὄχι μονάχα δὲν θὰ διαλυθῇ, ἀλλὰ πρέπει πρὸς τὸ συμφέρον ὅλων καὶ τοῦ ἀτόμου νὰ καλλιτερεύσῃ καὶ νὰ τελειοποιηθῇ.

Ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς δὲν εὗρῆκε τίποτε καλλίτερο γιὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴ μάννα κοντὰ στὸ παιδὶ καὶ τὴν οἰκογένεια.

Ἂς θυμούμεθα λοιπὸν πάντα πὼς ἡ γυναῖκα εἶναι τώρα ὅπως καὶ πρὶν πολύτιμη γιὰ τὴν οἰκογένεια ἐν γένει καὶ τὰ παιδιὰ ἰδιαιτέρως. Ἡ οἰκογένεια θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ στηρίζεται ἐπάνω της, καὶ ἡ κοινωνία ἐπάνω στὴν οἰκο-

γένεια. Ὁ προορισμὸς τῆς γυναίκας ὁ οὐσιώδης παραμένει ὁ προαιώνιος, νὰ γεννᾷ παιδιὰ καὶ νὰ τὰ ἀνατρέφῃ· νὰ διατηρῇ τὶς ἀξίες τοῦ πολιτισμοῦ καὶ νὰ τὶς μεταδίδῃ στοὺς νεώτερους.

Ἡ γυναῖκα, ὅταν ἐκτελῇ καλὰ τὸν προορισμό της αὐτό, εἶναι σπουδαῖος παράγων τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς εὐτυχίας τῆς γενικῆς καὶ τῆς ἀτομικῆς.

Τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς γυναίκας ὄχι μόνον δὲν εἶνε κατώτερο ἀπὸ τὶς διάφορες ἐπαγγελματικὲς ἐργασίες τοῦ ἀνδρὸς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλὲς ἀπὸ αὐτὲς ἀνώτερο. Μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μάλιστα μὲ τὶς ἀνώτερες καλλιτεχνικὲς δημιουργίες τοῦ ἀνδρικοῦ νοῦ. Συντείνει αὐτὸ περισσότερο στὴ δημιουργία γερῶν ἀνθρώπων στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴ ἀφοῦ ἔχει τόσο μεγάλο ρόλο στὴ διαιώνιση καὶ ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν.

Ἐπιτυγχάνει δὲ ἡ γυναῖκα σχετικῶς εὔκολα στὴ μεγάλη καὶ δύσκολη αὐτὴ ἀποστολή της, γιατὶ ἡ Φύση καὶ ἡ πεῖρα αἰώνων τὴν ἔχει προετοιμάσει γι᾽ αὐτό. Εἶναι πλούσια προικισμένη ἀπὸ τὶς σωματικὲς καὶ ψυχικὲς ἱκανότητες ποὺ χρησιμεύουν γιὰ τὴ δημιουργία τῆς ζωῆς καὶ γιὰ τὴ διατήρησή της. Ἐξαιρέσεις εἶνε οἱ γυναῖκες ποὺ δὲ μποροῦν νὰ διαιωνίσουν καὶ ν᾽ ἀναθρέψουν παιδιά, καθὼς κ᾽ ἐκεῖνες ποὺ πετυχαίνουν καλλίτερα σ᾽ ἄλλες ἐργασίες ἀπὸ τὶς καθαρῶς γυναικεῖες. Μετριοῦνται δὲ στὰ δάκτυλα οἱ δημιουργικὲς σ᾽ ἄλλα ἔργα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἀνατροφὴ παιδιῶν καὶ τὴν περίθαλψη καὶ περιποίηση τῶν ζωντανῶν πλασμάτων.

Τὸ πλούσιο συναίσθημα τῆς γυναίκας, ἡ τάση της ἡ ἔμφυτη πρὸς ἀφοσίωση κι᾽ αὐταπάρνηση τὴν κάμνει νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ ὅ,τι ζῇ. Τὸ πρακτικό της μυαλὸ τὴν κάμνει νὰ προσέχῃ τὶς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς καὶ νὰ εὑρίσκῃ εὔκολα τὴ λύση τους.

Ἐπειδὴ δὲ κάθε ὂν τελειοποιεῖται καὶ εὐτυχεῖ, ὅταν ἐκτελῇ τὸν φυσικό του προορισμό, γι᾽ αὐτὸ καὶ ἡ γυναῖκα τελειο-

ποιεῖται κι' εὐτυχεῖ, ὅταν ἐκτελῇ τὸν φυσικό της αὐτὸν προορισμό.

Ὅταν λοιπὸν σκεπτώμεθα γιὰ τὴν ἀνατροφὴ τῶν κοριτσιῶν μας, εἴτε ὡς ἄτομα εἴτε ὡς κοινωνία, δὲν πρέπει νὰ χάνωμε ἀπὸ ἐμπρός της τὸν μεγάλο προορισμὸ τῆς γυναίκας. Κι' ἀκόμα ὅτι, ὅταν τὸν ἐκτελέσῃ καλά, θὰ εὐτυχήσῃ τὸ σύνολον καὶ αὐτὴ ἰδιαιτέρως.

Πρῶτον λοιπὸν θὰ προσπαθοῦμε νὰ μὴ μειώνεται ἡ ζωτικότης τοῦ κοριτσιοῦ, γιατὶ θὰ ἔχωμε ὡς ἀποτέλεσμα καχεκτικὰ παιδιά, καὶ δεύτερον ὅταν ὑπανδρεύεται νὰ ξεύρῃ πῶς θὰ κυβερνήσῃ τὴν οἰκογένεια της, πῶς θὰ περιποιηθῇ τοὺς ἄλλους καὶ πῶς θ' ἀναθρέψῃ παιδιά.

Θὰ προσέχωμε δὲ πολὺ νὰ καλλιεργήσωμε καὶ νὰ τελειοποιήσωμε τὴν ἔμφυτη τάση τῆς γυναίκας πρὸς ἀφοσίωση καὶ τὴν κλίση της γιὰ τὶς οἰκιακὲς ἐργασίες. Θὰ τῆς δείξωμε τὴν σπουδαιότητα τοῦ καλοῦ οἰκοκυριοῦ καὶ τὶς μεγάλες ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρει στὸν ἄνθρωπο καὶ στὴν κοινωνία· θὰ τῆς δείξωμε τὴ μεγάλη της θέση μέσα στοὺς ἄλλους παράγοντας τοῦ πολιτισμοῦ. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ τὴν ἑτοιμάζωμε ψυχικῶς γιὰ τὸν προορισμό της. Συγχρόνως θὰ τὴν ἀσκήσωμε σ' ὅλες τὶς μικρολεπτομέρειες τοῦ οἰκοκυριοῦ γιὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀνάλογη δεξιότητα γιὰ τὴν ἐκτέλεσή τους καὶ γιὰ νὰ δυναμώσῃ σωματικῶς, ὥστε νὰ μπορῇ ἄκοπα νὰ τὶς ἐκτελῇ.

Τὸ σπίτι τώρα δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ προετοιμάσῃ τὸ κορίτσι ὅπως ἄλλοτε, γιατί, καθὼς εἴδαμε, ἔπαυσε νὰ εἶνε ἐργαστήριο, καὶ τὰ ὀλίγα παιδιὰ δὲν παρέχουν εὐκαιρίες στὰ μεγαλείτερα γιὰ ν' ἀποκτήσουν πεῖρα. Μὲ τέτοιο πλουσιώτατο πολιτισμό, μὲ τὶς διαρκεῖς μεταβολὲς ποὺ ἀναγκάζουν ἀδιάκοπα τὴν οἰκογένεια νὰ προσαρμόζεται διαφορετικά, ἡ πρωτοπαράδοτη ἐμπειρία στὴ μόρφωση τῆ γυναικείᾳ δὲν ἀρκεῖ.

Καὶ ἂν συλλογισθοῦμε καὶ τὴν ἀπουσία καθ' ὅλη τὴν ἡμέρα τοῦ πατέρα ἀπὸ τὸ σπίτι, θὰ ἐννοήσωμε τὴν ἀνάγκη νὰ εἶνε ἡ γυναῖκα πλέον ἐπιδεξία ἀπὸ ἄλλοτε ἀφοῦ ἡ ρύθμιση τῶν οἰκογενειακῶν ἀναγκῶν καὶ ἡ ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν

ἔμεινε κυρίως ἰδικό της ἔργο καὶ πρέπει νὰ τὸ φέρῃ εἰς πέρας συνήθως χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ ἀνδρός.

Ὕστερα γιατὶ νὰ μὴ μεταχειριστῇ ἡ γυναῖκα στὰ ἔργα της τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημῶν, καθὼς μεταχειρίζεται τὶς ἐφευρέσεις γιὰ τὴν ὑλικὴ ἄνεση τῆς οἰκογενείας της;

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ μάθῃ ἐπιστημονικὰ πῶς θὰ ρυθμίζῃ τὴ ζωὴ τῆς οἰκογενείας, τὴ διατροφὴ τῶν μελῶν της, τὶς ὧρες τῆς ἐργασίας, ἀναπαύσεως καὶ διασκεδάσεως. Πῶς θὰ ἀνατρέφῃ τὰ παιδιά της; Πῶς θὰ περιποιεῖται καὶ θὰ νοσηλεύῃ ὅλους; Καὶ τὸ κυριώτερο νὰ μάθῃ νὰ λησμονῇ τὸν ἑαυτό της καὶ ν' ἀφοσιώνεται στοὺς ἄλλους.

Ἡ μόρφωση αὐτὴ τοῦ κοριτσιοῦ γιὰ τὰ ἰδιαίτερα γυναικεῖα του καθήκοντα δὲν θὰ διευκολύνῃ μονάχα αὐτὴ στὰ καθήκοντά της, οὔτε θὰ ὠφελήσῃ μονάχα τοὺς δικούς της. Καθὼς συμβαίνει πάντα ἅμα βοηθῇ κανεὶς τοὺς ἄλλους, κυρίως θὰ ἐξελιχθῇ αὐτὴ ὡς προσωπικότης καὶ θὰ ἀναπτυχθῇ ἁρμονικά. Ἡρεμία ψυχικὴ καὶ βαθειὰ ἱκανοποίηση θὰ εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἁρμονικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως ὅλων τῶν ἐμφύτων της δυνάμεων. Τότε ἡ γυναῖκα θὰ προχωρήσῃ καὶ θὰ πλησιάσει τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους τύπους τῶν γυναικῶν ποὺ ἦσαν στῦλοι τῆς οἰκογενείας των καὶ τῆς κοινωνίας ὅλης.

Ἀπὸ αὐτὴ δὲ τὴ γυναικεία μόρφωση τὴν ἰδιαιτέρα, πρέπει νὰ δημιουργηθοῦν τὰ γυναικεῖα ἐπαγγέλματα γενικῶς. Τότε μὲ τὴν ἴδια μόρφωση τὸ κορίτσι θὰ ἑτοιμάζεται γιὰ μητέρα καὶ γιὰ ἐπαγγελματίας. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν θὰ ἔχει διχασμὸ τῆς προσωπικότητος. Δὲν θὰ σπαταλᾷ τὶς ζωτικές της δυνάμεις. Μὲ ἕνα κόπο ποὺ δὲν θὰ εἶνε ποτὲ ἐξαντλητικός, γιατὶ θὰ καλλιεργῇ τὶς ἐμφύτους γυναικεῖες δυνάμεις, τὸ κορίτσι θὰ ἑτοιμάζεται γιὰ τὸν γυναικεῖο καὶ ἐπαγγελματικόν της προορισμό. Σήμερα κάθε κορίτσι εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχῃ μάθει ἕνα ἐπάγγελμα ἔστω κι' ἂν δὲν τὸ ἐξασκήσῃ ποτέ. Εἶνε πολὺ ἐπικίνδυνο ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς, ἀκόμα καὶ γιὰ τὰ πλέον εὔπορα κορίτσια νὰ μείνουν χωρὶς ἐπάγγελμα. Ἡ προετοιμασία γιὰ τὸ ἐπάγγελμα ἔχει πολὺ νὰ ὠφελήσῃ κάθε κορίτσι, καθὼς καὶ ἡ ἐξάσκηση

ένὸς γυναικείου ἐπαγγέλματος ἕως ὅτου ὑπανδρευτῇ, γιατὶ θὰ τοῦ καλλιεργήσῃ τὴν πρωτοβουλία του, τὴν δραστηριότητά του, θὰ τὸ ὠθήσῃ στὴν τάξη, θὰ τὸ κάμῃ ἱκανὸ νὰ ἀναλαμβάνῃ εὐθύνας. Οἱ ἰδιότητες αὐτὲς θὰ τοῦ χρησιμεύσουν καὶ ὅταν θὰ ἱδρύσῃ οἰκογένεια καὶ συγχρόνως θὰ τὸ ἐμποδίσουν νὰ φθαρῇ ἀπὸ τὴν τεμπελιὰ καὶ τὴν ψυχικὴ κενότητα ποὺ εἶνε οἱ φυσικὲς συνέπειες τῆς ἀργίας.

Ξεύρω πῶς θὰ μοῦ εἰπῆτε ὅτι γιὰ νὰ προσανατολιστῇ σύμφωνα μὲ τὴν γυναικεία φύση ἡ μόρφωση τῶν κοριτσιῶν καὶ γιὰ νὰ γίνῃ καὶ ἐπαγγελματικὴ χρειάζονται βαθειὲς ἀλλαγὲς στὴν ἐκπαίδευση ποὺ παίρνουν τώρα τὰ κορίτσια. Καὶ ὅτι χρειάζονται ἄφθονες οἰκοκυρικὲς σχολὲς καὶ παιδοκομικὲς ἀνώτερες καὶ μέσες γιὰ τὰ κορίτσια τῶν πόλεων. Πρακτικὲς κατώτερες γιὰ τὰ κορίτσια τῆς ὑπαίθρου. Περιοδεύοντα οἰκοκυρικὰ σχολεῖα γιὰ τὶς χωρικές. Ἐσπερινὰ μαθήματα γυναικείας μορφώσεως γιὰ τὶς ἐργάτιδες τῶν πόλεων καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν καταστημάτων. Συμπληρωτικὰ μαθήματα διὰ τοὺς ὑπάνδρους καὶ τὰς ἐνηλίκους γυναίκας.

Ἀσφαλῶς χρειάζονται ὅλα αὐτὰ καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ τὰ ἔχομεν ἐντὸς μιᾶς εἰκοσαετίας, ἂν νοιώσωμε τὴ βαθειά τους σημασιὰ γιὰ τὴν ἀτομικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ κι' ἂν τὸ θελήσωμε.

Τίποτε δὲ μπορεῖ ν' ἀντισταθῇ στὴν πίεση τῆς κοινῆς γνώμης ὅταν αἰσθανθῇ μιὰ ἀνάγκη ὡς οὐσιώδη γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ συνόλου.

Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀρχή: πρέπει νὰ σταματήσῃ τὸ ρεῦμα τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν κοριτσιῶν σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα τῶν σχολείων τῶν ἀρρένων. Μᾶς χρειάζονται σχολεῖα γυναικεῖα μέσης ἐκπαιδεύσεως ποὺ θὰ ἔχουν προγράμματα ἀνάλογα πρὸς τὴ φύση τοῦ κοριτσιοῦ καὶ τὸν οὐσιώδη προορισμὸ τῆς γυναίκας.

Συγχρόνως εἶνε ἀνάγκη νὰ παύσῃ ἡ τάσις τοῦ νὰ προετοιμάζωνται τὰ κορίτσια γιὰ ἐπαγγέλματα ποὺ ἀπαιτοῦν πολυετεῖς ἀφῃρημένας σπουδάς. Οἱ σπουδὲς αὐτὲς κοπιάζουν ὑπερβολικὰ τὸ κορίτσι καὶ τοῦ ἀφαιροῦν μεγάλο μέρος

τῆς ζωτικότητός του ποὺ εἶνε τόσο ἀπαραίτητη στὴ μέλλουσα μητέρα.

Οἱ ἀνώτερες ἀφῃρημένες σπουδὲς καὶ ὁ συναγωνισμὸς ὁ ἐπαγγελματικὸς πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶνε γιὰ πολὺ ὀλίγα κορίτσια. Εἶνε γιὰ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι προικισμένα ἀπὸ τὴ φύση μὲ ψυχοσύνθεση, διανοητικὴ καὶ συναισθηματική, πλησιάζουσα μὲ τὴν ἀνδρική. Αὐτὰ τὰ κορίτσια βλάπτονται ὀλιγώτερα ἀπὸ τὶς σπουδὲς αὐτές, γιατὶ ἔχουν ἔμφυτη τὴ δύναμη τοῦ ἀφῃρημένως σκέπτεσθαι, συνήθως ἐπιτυγχάνουν ἐπαγγελματικῶς κ᾽ εὑρίσκουν ἱκανοποίηση κ᾽ εὐχαρίστηση στὸ ἐπάγγελμά τους. Αὐτὰ θὰ εἶνε πάντα ἡ μικρὴ μειονότης τοῦ γυναικόκοσμου καὶ ἂν δὲν ὑπανδρευτοῦν δὲν ἔχει σημασία μεγάλη γιὰ τὴν κοινωνία. Μποροῦν δὲ τουναντίον ὡς ἐπαγγελματίες γυναῖκες μὲ ἀνδρικὴ μόρφωση νὰ ὠφελήσουν πολὺ καὶ νὰ προαγάγουν ὅλα τὰ γυναικεῖα ζητήματα καὶ μ᾽ αὐτὸ νὰ συνεισφέρουν πολὺ στὸν πολιτισμὸ καὶ στὴν εὐτυχία τῆς ἀνθρωπότητος. Ὡς γυναῖκες καὶ ὡς πολίτιδες εἶνε πολὺ χρήσιμοι καὶ οἱ τύποι αὐτοί, γιατὶ κι᾽ αὐτὲς θ᾽ ἀφοσιωθοῦν καὶ θ᾽ ἀποδώσουν πολλά, ἀλλὰ μὲ τὸν ἰδικό τους ἰδιόρρυθμο τρόπο. Θὰ βοηθήσουν δὲ τόσο περισσότερο ὅσο προσπάθησαν κι᾽ αὐτὲς καὶ οἱ ἰδικοί τους νὰ τοὺς καλλιεργήσουν καὶ τὰ γυναικεῖα τους ψυχικὰ στοιχεῖα, γιατὶ τότε θ᾽ ἀποφύγουν τὴν ψυχικὴ ἀνισορροπία ποὺ ἔρχεται ὡς συνέπεια στὴ γυναῖκα ποὺ παραμέλησε τὴ γυναικεία της φύση καὶ τὰ ἀνάλογα καθήκοντά της.

Τὸ πρόβλημα τῆς προσαρμογῆς τοῦ κοριτσιοῦ καὶ τῆς γυναίκας ἐν γένει στὸ σημερινὸ πολιτισμὸ εἶνε τόσο βασικὸ γιὰ τὴν πρόοδο κ᾽ εὐτυχία ὅλων μας, ποὺ εἶνε ἀνάγκη νὰ καταβάλωμε ὅλοι δυνάμεις γιὰ νὰ ρυθμιστῇ μὲ ὅσο τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερα θύματα.

ΖΩΗ Σ. ΦΡΑΓΚΟΥ